

ΝΤ. Χ. ΛΩΡΕΝΣ

«ΠΡΑΓΜΑΤΑ»

Ήταν γνήσιοι ιδεαλιστές από τη Νέα Αγγλία. Έγινε εδώ και αρκετό καιρό, πριν από τον πόλεμο. Είχαν γνωριστεί και παντρευτεί κάμποσα χρόνια πριν ν' αρχίσει ο πόλεμος· εκείνος ψηλός με βλέμμα ζωηρό, από το Κονέκτικατ, εκείνη μικρόσωμη, σεμνότυφη, με ύφος πουριτανής, απ' την Μασαχουσέτη. Είχαν και οι δυο τους κάποιο κομπόδεμα. Όχι όμως και πολλά. Όλα μαζί τας λεφτά τους ήταν δεν ήταν τρεις χιλιάδες δολάρια το χρόνο. Όμως ήταν ελεύθεροι. Ελεύθεροι!

Ω! Ελευθερία! Να είσαι ελεύθερος να ζήσεις την δική σου ζωή. Να είσαι 25 και 27, ένα ζευγάρι αληθινών ιδεαλιστών, με αμοιβαία αγάπη για την ομορφιά και μια τάση προς την «Ινδική σκέψη», καθώς και ένα εισόδημα 3000 δολάρια το χρόνο. Όμως και τι είναι το χρήμα; Αυτό που θέλει ο άνθρωπος να ζήσει μια γεμάτη και όμορφη ζωή. Στην Ευρώπη, φυσικά, ακριβώς στην πηγή της παράδοσης. Θα μπορούσε να γίνει και στην Αμερική, στην Νέα Αγγλία, ας πούμε. Όμως κάπως απόμερα από την ομορφιά. Η γνήσια ομορφιά θέλει χρόνο για να ωριμάσει. Το μπαρόκ δεν είναι ολοκληρωμένη ομορφιά, ούτε ώριμη. Όχι. Το αληθινά ασημένιο, το γνήσιο χρυσαφένιο μπουκέτο της ομορφιάς έχει τις ρίζες του στην Αναγέννηση. Σε καμιά άλλη ρηχή, μεταγενέστερη εποχή.

Έτσι οι δυο ιδεαλιστές μας, μόλις παντρεύτηκαν στο Νιου Χέιβεν, μπάρκαραν αμέσως για το Παρίσι, το παλιό Παρίσι. Νοίκιασαν ένα διαμέρισμα στούντιο στου βουλευβάρτο Μονπαρνάς και γίνανε αληθινού παριζιάνοι, με την παλιά όμορφη έννοια, όχι τον καινούργιο, χυδαίο τρόπο. Μέσα στην λάμψη των αγνών εμπρεσιονιστών και της σχολής τους, σ ένα κόσμο ιδωμένο μέσα από το γνήσιο φως και τα παιχνίδια του. Τι όμορφα! Τι ωραίες οι νύχτες, το ποτάμι, τα πρωινά στους παλιούς δρόμους μεσ' στα λουλουδάδικα και τα περίπτερα με τα βιβλία, τα απογεύματα στην Μονμάρτη και στην Τουιλερί, τα βραδινά στα βουλευβάρτα.

Ζωγράφιζαν και οι δύο, όχι όμως με μανία. Δεν είχαν πάθος για την ζωγραφική, ούτε η ζωγραφική μαζί τους. Ζωγράφιζαν- αυτό ήταν όλο. Γνώρισαν κόσμο -καλό κόσμο- όποτε μπορούσαν μα φυσικά λίγο ανακατεμένο. Κι ήταν ευτυχισμένοι.

Φαίνεται όμως πως είναι στην ανθρώπινη φύση να γαντζώνεται κάπου. Για να είσαι «ελεύθερος», για να ζήσεις «μια ζωή γεμάτη κι όμορφη» πρέπει, αλίμονο, να κολλήσεις κάπου. Μια «γεμάτη κι όμορφη ζωή» σημαίνει στενό σύνδεσμο με κάτι. Τουλάχιστον, όταν είσαι ιδεαλιστής -διαφορετικά, μια κάποια πλήξη, σε περιμένει. Γνέφουν σαν τα ελεύθερα πουλιά, σαν και τα κλήματα που απλώνονται και στριφογυρίζουν με λαχτάρα, αναζητώντας ένα στήριγμα να σκαρφαλώσουν, να φτάσουν στον απαραίτητο ήλιο. Και όταν δεν το βρίσκουν, τότε σέρνονται στο χώμα, αποβολές. Αυτή είναι η ελευθερία, ένα στήριγμα στο σωστό πάσαλο. Όλα τα ανθρώπινα όντα είναι κλήματα. Ιδιαίτερα ο ιδεαλιστής. Ένα κλήμα που χρειάζεται να αρπαχτεί από κάπου και να ανέβει. Και περιφρονεί όποιον έμεινε σκέτη πατάτα, κοκκινογούλι, ένα κομμάτι κούτσουρο.

Οι ιδεαλιστές μας ήταν πανευτυχείς, όμως έψαχναν συνέχεια γι' αυτό το κάτι για να προσκολληθούν. Στην αρχή, το Παρίσι τους ήταν αρκετό. Το γύρισαν εξαντλητικά. Κι έμαθαν τόσο καλά τα γαλλικά που ένιωθαν σχεδόν Γάλλοι. Μιλούσαν τόσο άνετα.

Όμως κάτι σου λέει μέσα σου ότι δεν τα μιλάς με την ψυχή σου. Δεν γίνεται. Αν και τόσο συναρπαστικό, στην αρχή, να μιλάς γαλλικά με τους έξυπνους Γάλλους -φαίνονται τόσο πολύ πιο έξυπνοι από σένα- στο τέλος κάτι δεν πάει καλά. Αυτός ο υπερβολικά έξυπνος υλισμός τους σε αφήνει αδιάφορο, στο τέλος σου δίνει ένα αίσθημα στειρότητας, κάτι το ασυμβίβαστο με το αληθινό βάθος της νέας Αγγλίας. Έτσι τουλάχιστον νιώσανε οι δύο ιδεαλιστές μας.

Απαρνήθηκαν την Γαλλία -όμως τόσο απαλά. Η Γαλλία τους είχε απογοητεύσει. «Την αγαπήσαμε και κερδίσαμε τόσα πολλά από αυτήν. Μα με τον καιρό, ύστερα από κάμποσο καιρό, για να λέμε την αλήθεια, έπειτα από πολλά χρόνια, το Παρίσι σε απογοητεύει. Δεν έχει ακριβώς αυτό που θέλεις».

«Όμως το Παρίσι δεν είναι Γαλλία».

«Ίσως όχι. Η Γαλλία είναι αρκετά διαφορετική από το Παρίσι. Είναι όμορφη -πολύ όμορφη. Όμως σε μας, παρόλο που την αγαπάμε, δεν λέει και πολλά πράγματα».

Κι έτσι, σαν ήρθε ο πόλεμος, τράβηξαν για την Ιταλία. Και την Ιταλία την αγάπησαν. Την βρήκαν όμορφη, πιο διεγερτική από την Γαλλία. Τους φάνηκε πιο κοντά στο ιδεώδες της ομορφιάς της Νέας Αγγλίας. Κάτι γνήσιο, βαθιά ανθρώπινο, χωρίς τον υλισμό και τον κυνισμό των Γάλλων. Οι δυο ιδεαλιστές φάνηκαν να βρήκαν τον αέρα που τους ταίριαζε.

Και στην Ιταλία, πολύ περισσότερο από το Παρίσι, νιώσανε πιο κοντά στην διδασκαλία του Βούδα. Επηρεασμένοι από τον ομαδικό ενθουσιασμό της εποχής για τη Βουδιστική Θρησκεία, διάβασαν βιβλία, ασκήθηκαν στην αυτοσυγκέντρωση και προσπάθησαν να ξεριζώσουν απ' την ψυχή τους την απληστία, τον πόνο και τη θλίψη. Δεν καταλάβαιναν όμως πως η μανία του Βούδα να ελευθερωθεί ο ίδιος από τον πόνο και τη θλίψη, είναι κι αυτή ένα είδος απληστίας. Όχι, ονειρεύονταν έναν κόσμο όμορφο, όπου θα έσβηνε η απληστία, ο πόνος, η οδύνη.

Όμως η Αμερική μπήκε στον πόλεμο, έτσι οι δύο ιδεαλιστές μας έπερεπ να βοηθήσουν. Πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους σε νοσοκομείο. Και παρόλο που η πείρα τους τούς έκανε να συνειδητοποιήσουν περισσότερο από κάθε άλλη φορά, πως η απληστία, ο πόνος, η θλίψη έπρεπε να λείψουν απ' τον κόσμο, παρόλα αυτά, ο Βουδισμός, η Θεοσοφία δεν θριάμβευσαν μέσα σ αυτή την μεγάλη κρίση. Κάπως, κάπου μέσα τους νιώθανε πως η απληστία, ο πόνος, η θλίψη ποτέ δεν θα ξεριζωθούν, γιατί οι περισσότεροι δεν νοιάζονται να τα ξεριζώσουν κι ούτε πρόκειται ποτέ να νοιαστούν. Οι ιδεαλιστές μας ήταν πολύ άνθρωποι της Δύσης για να σκεφτούν να αφήσουν τον κόσμο να καταστραφεί και μόνο αυτοί οι ίδιοι να σωθούν. Δεν ήταν καθόλου εγωιστές, για να καθίσουν κάτω από το δέντρο της ζωής και φτάσουν στη Νιρβάνα από μόνοι τους.

Ήταν όμως και κάτι άλλο. Δεν ήταν από αυτούς που θα μπορούσαν να κάθονται με τις ώρες κάτω από το δέντρο της ζωής, να θαυμάζουν οτιδήποτε -και μάλιστα τον αφαλό τους- για να φτάσουν κάποια στιγμή στη Νιρβάνα. Όταν όλος αυτός ο κόσμος γύρω τους δε θα σωζότανε, τότε γιατί να σκοτιστούν κι αυτοί οι ίδιοι, προσωπικά, να σωθούν; Όχι, θα ήταν φοβερή μοναξιά. Ήταν από την Νέα Αγγλία κι έτσι ήταν ή όλα ή τίποτε. Η

απληστία, ο πόνος, η θλίψη, θα έπρεπε να ξεριζωθούν από όλο τον κόσμο. Σε τι θα ωφελούσε να τα ξεπεράσουν μόνο αυτοί; Θα ήταν απλώς τα θύματα.

Κι όλα αυτά, αν και αγαπούσαν ακόμη την «Ινδική σκέψη» κι ένιωθαν ακόμη το σκίρτημά της. Μα ας έρθουμε πάλι πίσω στην αλληγορία μας. Ο πάσσαλος, που τα πράσινα ζωνηρά αμπέλια είχαν αναρριχηθεί επάνω του, ξεράθηκε. Έγειρε και τα αμπέλια κατέβηκαν αργά-αργά προς το χώμα. Χωρίς τριξίματα και κρότους. Κρατήθηκαν κάμποσο με τη δική τους φυλλωσιά, μετά πέσανε. Ο κορμός της «Ινδικής σκέψης» κατέρρευσε προτού ο Τζακ κι η Τζιλ αναρριχηθούν ως την τελευταία του άκρη, στη θέαση ενός άλλου κόσμου.

Γείρανε προς τη γη με ένα ελαφρύ θρόισμα. Αθόρυβα. Είχαν πάλι απογοητευτεί. Όμως δεν το παραδεχόταν. Η «Ινδική σκέψη» δεν τους είχε δικαιώσει. Όμως ποτέ δεν παραπονέθηκαν. Ακόμη και μεταξύ τους δεν είπανε λέξη. Ήταν απογοητευμένοι βαθιά μέσα τους, χωρίς ψευδαισθήσεις, και το ήξεραν. Μα το ήξεραν σιωπηλά.

Τους περίμεναν τόσα πολλά ακόμη στην ζωή τους. Είχαν ακόμη την Ιταλία, αγαπημένη Ιταλία. Είχαν και την ελευθερία τους, αυτό τον ανεκτίμητο θησαυρό. Και τόση ακόμη «ομορφιά». Για την πληρότητα της ζωής τους δεν ήταν πολύ βέβαιοι. Είχαν αποκτήσει ένα μικρό αγόρι που το αγαπούσαν, όπως πρέπει να αγαπούν οι γονείς τα παιδιά τους, μα που φρόντιζαν να μην έχουν εξάρτηση από αυτό, για να μην βασίζονται τη ζωή τους πάνω του. Όχι, όχι, έπρεπε να ζήσουν την δική τους ζωή. Είχαν ακόμη αρκετό μυαλό για να το καταλάβουν.

Μα δεν ήταν πια τόσο νέοι. Από τα 25 και 27 είχαν φτάσει στα 35 και 37. Και αν και είχαν περάσει θαυμάσια στην Ευρώπη και αγαπούσαν ακόμη την Ιταλία -αγαπημένη Ιταλία- είχαν

απογοητευτεί. Είχαν πάρει πολλά από αυτήν -τόσα πολλά αληθεια. Όμως δεν τους είχε δώσει ακριβώς, όχι ακριβώς, αυτό που εκείνοι περίμεναν. Η Ευρώπη ήταν όμορφη μα είχε πεθάνει. Και οι Ευρωπαίοι με όλη την τεχνητή γοητεία τους, δεν ήταν στα αλήθεια γοητευτικοί. Ήταν υλιστές, δεν είχαν γνήσια ψυχή. Δεν καταλάβαιναν την εσωτερική ώθηση της ψυχής, γιατί αυτή η παρόρμηση είχε μέσα τους πεθάνει. Είχαν μόνο επιβιώσει. Μάλιστα, αυτή ήταν η αλήθεια για τους Ευρωπαίους, ήταν περίπτωση επιβίωσης χωρίς μέλλον.

Ήταν για αυτούς μια άλλη κληματόβεργα, ένα άλλο υποστήριγμα για το αμπέλι τους, που είχε λυγίσει κάτω από την πρασινάδα που υποβάσταζε. Κι αυτή την φορά ήταν πολύ πικρό. Γιατί τα χλωρά αμπελόφυλλα είχαν σκαρφαλώσει στο γέρικο κορμό της περισσότερο από δέκα χρόνια, δέκα αφάνταστα σημαντικά χρόνια, τα χρόνια της αληθινής ζωής. Οι δυο ιδεαλιστές είχαν ζήσει στην Ευρώπη, είχαν ζήσει από την Ευρώπη, είχαν γνωρίσει και νιώσει την ευρωπαϊκή ζωή και τα ευρωπαϊκά πράγματα σε σταφύλια σε ένα αιώνιο αμπέλι.

Εκεί είχαν φτιάξει το σπίτι τους, τέτοιο σπίτι ποτέ δεν θα έφτιαχναν στην Αμερική. Το πιστεύω τους ήταν η «ομορφιά». Είχαν νοικιάσει τα τελευταία τέσσερα χρόνια το δεύτερο όροφο σε ένα παλάτσο, πάνω στο Άρνο κι εκεί είχαν όλα τους τα «πράγματα». Και ένιωθαν μια βαθιά, πολύ βαθιά, ικανοποίηση μέσα σε αυτό το διαμέρισμα, με τα αριστοκρατικά σιωπηλά, παλιά δωμάτια, με τα παράθυρα προς το ποτάμι, τα γυαλιστερά βαθιά κόκκινα πατώματα και τα ωραία παλιά έπιπλα, που είχαν «μαζέψει» οι ιδεαλιστές μας.

Ναι, χωρίς να το ξέρουν κι αυτοί οι ίδιοι, η ζωή τους είχε κυλήσει επίπεδα, όλον αυτό τον καιρό. Είχαν γίνει παθιασμένοι, άγριοι

κυνηγοί «πραγμάτων» για να στολίσουν το σπίτι τους. Ενώ οι ψυχές τους φτερούγιζαν προς τον ήλιο της «ευρωπαϊκής κουλτούρας και της «Ινδικής σκέψης» τα πάθη τους σέρνανε σύριζα στην γη, να αρπάζουν πράγματα. Μέσα στο σαλόνι, που κοίταζε προς το ποτάμι, η Βαλερύ είχε βάλει στα παράθυρα κάτι όμορφες κουρτίνες καμωμένες από παλιό, περίεργο ύφασμα, δείχνανε σαν σφιχτοπλεγμένο μετάξι, με ένα όμορφο ξεθώριασμα από το κόκκινο προς το πορτοκαλί, το χρυσαφί, φτάνοντας σε μια απαλή, λεπτή λάμψη. Σχεδόν κάθε φορά που έμπαινε η Βαλερύ στο σαλόνι της, όταν αντίκριζε τις κουρτίνες έπεφτε σε θρησκευτικό παραλήρημα: «Είναι φτιαγμένες στη Σάρτρ» έλεγε, «για μένα είναι φτιαγμένες στην Σαρτρ». Και ο Μέλβιλ, όποτε σχεδόν έβλεπε την 16^{ου} αιώνα βιβλιοθήκη του με τις δυο τρεις ντουζίνες εκλεκτά βιβλία, ένιωθε ρίγος να τον διαπερνά βαθιά μέσα του, ως το μεδούλι. Τα άγια των αγίων.

Το παιδί σιωπηλά, σχεδόν πένθιμα, απόφευγε κάθε ιερόσυλη επαφή με αυτά τα αρχαία μνημεία επίπλωσης, λες κι ήταν φωλιές κόμπρας ή εκείνο το πολύ επικίνδυνο στο άγγιγμα πράγμα «Η κιβωτός της Διαθήκης». Το δέος που σαν παιδί ένιωθε ήταν σιωπηλό και ψυχρό, μα οριστικό.

Όμως ένα ζευγάρι από την Νέα Αγγλία δεν μπορεί να ζήσει μόνο με την περασμένη δόξα μιας επίπλωσης. Τουλάχιστον ένα ζευγάρι δεν μπορούσε. Συνηθίσανε τον θαυμάσιο μπουφέ από την Μπολώνια, συνηθίσανε την έξοχη Βενετσιάνικη βιβλιοθήκη, και τα βιβλία, και τις κουρτίνες από τη Σιένα και τα μπρούτζινα, και τους ωραίους καναπέδες, και τα τραπεζάκια, και τις καρέκλες που είχαν ανακαλύψει στο Παρίσι. Είχαν αρχίσει να μαζεύουν πράγματα από την πρώτη μέρα που πάτησαν το πόδι τους στην Ευρώπη. Και μαζεύανε ακόμη. Είναι το τελευταίο ενδιαφέρον που

μπορεί να προσφέρει η Ευρώπη σε ένα ξένο. Ίσως και σ ένα δικό της.

Όταν ερχόταν κόσμος και ενθουσιαζόταν με τον εσωτερικό διάκοσμο, τότε η Βαλερύ και ο Έρασμος νιώθαμε πως δεν είχαν ζήσει μάταια, πως ζούσαν ακόμη. Όμως εκείνα τα ατελείωτα πρωινά, όταν ο Έρασμος εργαζόταν χωρίς σύστημα πάνω σε θέματα Φωρεντινής λογοτεχνίας της Αναγέννησης και η Βαλερύ φρόντιζε το σπίτι· και στις ατελείωτες ώρες μετά το φαγητό· και στα ατελείωτα, κρύα, καταθλιπτικά βράδια στο αρχαίο παλάτσο: τότε το φωτοστέφανο έσβηνε, τα έπιπλα και τα πράγματα γινόταν πάλι πράγματα, κομμάτια ύλης που στεκόταν και κρέμονταν αιώνια χωρίς να λένε τίποτε· τότε η Βάλερυ και ο Έρασμος τα μισούσαν. Η λάμψη της ομορφιάς, όπως κάθε άλλη λάμψη, πεθαίνει χωρίς τροφή. Οι ιδεαλιστές μας εξακολουθούσαν να τα αγαπούν. Όμως τα είχαν πια αποκτήσει. Και το λυπηρό είναι πως τα πράγματα που λάμπουν ζωηρά όταν τα αποκτάς, σχεδόν παγώνουν ύστερα από 1-2 χρόνια. Εκτός φυσικά αν οι άνθρωποι τα ζηλεύουν και τα μουσεία τα λαχταράνε. Δεν ήταν όμως και τόσο όμορφα τα «πράγματα» των Μέλβιλ.

Έτσι, λίγο-λίγο η λάμψη χάθηκε από όλα. Από την Ευρώπη, από την Ιταλία -είναι τόσο αξιαγάπητοι οι Ιταλοί- ακόμη και από το έξοχο διαμέρισμα στον Αρνό. «Ω! αν είχα αυτό το διαμέρισμα δεν θα ήθελα ποτέ να δρασκελίσω το κατώφλι, είναι τόσο όμορφο, τόσο τέλειο». Ήταν κάτι, βέβαια, να ακούς τους άλλους να στο λένε.

Παρόλα αυτά η Βαλερύ και ο Έρασμος το δρασκελίσαν: βγήκαν για να γλιτώσουν επιτέλους από παλιά, ψυχρή, βαριά σιωπή του και την άψυχη αξιοπρέπεια του. «Ζούμε στο παρελθόν, Ντικ» έλεγε η Βαλερύ στον άνδρα της. Τον φώναζε Ντικ.

Γύριζαν κακόκεφοι πέρα-δώθε. Δεν ήθελαν να ενδώσουν. Δεν ήθελαν να παραδεχτούν πως ξοφλήσανε. Δώδεκα ολόκληρα χρόνια, ήταν άνθρωποι ελεύθεροι, που ζούσαν μια γεμάτη, όμορφη ζωή. Και για δώδεκα χρόνια η Αμερική ήταν η κατάρα τους. Τα Σόδομα και Γόμορα του βιομηχανικού υλισμού.

Δεν ήταν εύκολο να ομολογήσουν πως τελείωσε. Για κανένα λόγο δεν θέλανε να παραδεχτούν πως θέλανε να γυρίσουν πίσω. Όμως, τελικά, μα απρόθυμα, το αποφάσισαν, «για χάρη του παιδιού». Δεν αντέχουμε να αφήσουμε την Ευρώπη, μα ο Πήτερ είναι Αμερικάνος. Καλύτερα να γνωρίσει την Αμερική, όσο είναι ακόμη νέος. Οι Μέλβιλ είχαν τρόπους και προφορά Αγγλική, με αποχρώσεις Γαλλικές και Ιταλικές, πότε-πότε.

Άφησαν πίσω τους την Ευρώπη μα πήραν όσα περισσότερα μπορούσαν. Αρκετά φορτηγά με πράγματα. Όλα εκείνα τα πολύτιμα και αναντικατάστατα «πράγματα». Και φτάσανε όλοι στην Νέα Υόρκη, ιδεαλιστές, παιδί και όλος εκείνος ο όγκος που σέρνανε μαζί τους από την Ευρώπη.

Η Βαλερύ ονειρευόταν ένα ευχάριστο διαμέρισμα, ίσως στο Ρίβερ-σάιντ, περιοχή όχι και τόσο ακριβή όσο η 5^η λεωφόρος, όπου όλα τα θαυμάσια πράγματα θα δείχνανε εξαίσια. Άρχισαν με τον Έρασμο να ψάχνουν για σπίτι. Μα αλίμονο, είχαν εισόδημα λιγότερο από 3000 δολάρια το χρόνο, ένας Θεός ήξερε τι σπίτι θα έβρισκαν. Δύο μικρά δωμάτια με μια κουζινίτσα και ούτε που μπορούσαν να ανοίξουν τα πράγματά τους.

Όλος εκείνος ο σωρός που είχαν ιδρώσει να μαζέψουν από την Ευρώπη πήγε σε μια αποθήκη με πενήντα δολάρια το μήνα. Χωθήκανε στα δυο τους δωμάτια και αναρωτιόντουσαν γιατί το είχαν κάνει.

Έπρεπε βέβαια, ο Έρασμος να βρει δουλειά. Ήταν γραμμένο με μεγάλα γράμματα στον τοίχο, κι ας κάνανε πως δεν το βλέπουνε. Ήταν η αόριστη, παράξενη απειλή που το άγαλμα της Ελευθερίας κρατούσε πάντα πάνω τους: «Πρέπει να βρεις δουλειά». Ο Έρασμος είχε όλες τις προϋποθέσεις. Θα μπορούσε να κάνει ακαδημαϊκή καριέρα. Είχε πετύχει στις εξετάσεις στο Γιέηλ και είχε συνεχίσει την έρευνα όσο βρισκόταν στην Ευρώπη.

Όμως και οι δυο τους τρέμανε. Καριέρα ακαδημαϊκή! Ο κόσμος του πνεύματος! Ο αμερικάνικος κόσμος του πνεύματος! Ανατριχίλα στην ανατριχίλα. Ν' αφήσουν την ελευθερία τους, τη γεμάτη όμορφη ζωή τους. Ποτέ! Ποτέ! Ο Έρασμος θα έκλεινε τα 40 στα επόμενα γενέθλιά του.

Τα «πράγματα» μένανε στην αποθήκη. Πήγε να τα δει η Βαλερύ. Της κόστισε ένα δολάριο την ώρα και τρομερές τύψεις. Τα «πράγματα», τα καημένα «πράγματα» ήταν άσχημα, σε άθλια κατάσταση, σε εκείνη τη σκοτεινή αποθήκη.

Όμως η Νέα Υόρκη δεν ήταν όλη η Αμερική. Ήταν και η μεγάλη, η αγνή Δύση. Έτσι οι Μέλβιλ, πήγαν με τον Πήτερ μαζί, δυτικά, χωρίς τα «πράγματα». Προσπάθησαν να ζήσουν απλά στο βουνό. Όμως οι καθημερινές μικροδουλειές που κάνανε τους έγιναν εφιάλτης. Τα «πράγματα» είναι τόσο ωραία να τα βλέπεις, μα τόσο τρομερό να τα αγγίζεις, έστω κι αν είναι ωραία. Να γίνεις σκλάβος σε τέτοιες παλιοδουλειές, να ανάβεις το φούρνο, να πλένεις τα πιάτα, να φέρνεις νερό, να καθαρίζεις το πάτωμα, σκέτος τρόμος μιας φρικτής αντιζωής.

Στο σπίτι του βουνού η Βαλερύ ονειρευόταν τη Φλωρεντία, το χαμένο διαμέρισμα· και το μπουφέ της Μπολόνια, και τις καρέκλες Λουί Κεντζ, και πάνω από όλα τις κουρτίνες της Σαρτρ, που βρισκόνταν τώρα στη Νέα Υόρκη και κόστιζαν 50 δολάρια το μήνα.

Κάποιος φίλος τους εκατομμυριούχος ήρθε να τους σώσει προσφέροντάς τους ένα εξοχικό σπίτι στην παραλία της Καλιφόρνιας. Καλιφόρνια! Εκεί που ξαναγεννιέσαι. Χαρούμενοι οι ιδεαλιστές μας τραβήχτηκαν δυτικότερα, σκαρφαλώνοντας πάνω σε καινούργιες κληματόβεργες ελπίδας.

Άχερα κι αυτές. Η βίλα του εκατομμυριούχου ήταν τέλεια: Σύγχρονες ηλεκτρικές συσκευές για το νοικοκυριό -ηλεκτρική θέρμανση, ηλεκτρική κουζίνα με άσπρη επένδυση πέτρας, όλα πεντακάθαρα, εκτός ίσως από τον ίδιο τον άνθρωπο. Μέσα σε μία ώρα οι ιδεαλιστές είχαν τελειώσει τις δουλειές. Ήταν ελεύθεροι - ελεύθεροι να ακούσουν το κύμα το Ειρηνικού να σπάει στην ακτή, να νιώσουν μια νέα ψυχή να γεμίζει τα κορμιά τους.

Αλίμονο! Ο Ειρηνικός έσπαγε το κύμα του με μια τρομερή αγριάδα, σκέτη κτηνωδία. Και η καινούργια ψυχή αντί να γλιστρήσει γλυκά στα κορμιά τους, ήταν σαν να ροκάνιζε με κακία την παλιά τους ψυχή. Να νιώθεις πως είσαι έρμαιο της πιο τυφλής, της πιο καταστρεπτικής δύναμης· πως σου κατατρώγει την πολύτιμη ψυχή σου, εσένα, του ιδεαλιστή, και σε αφήνει εκνευρισμένο. Λοιπόν, δεν αξίζει και τόσο.

Ύστερα από περίπου 9 μήνες, οι ιδεαλιστές μας φύγανε από την Καλιφόρνια. Ήταν σπουδαία εμπειρία, ήταν ευτυχείς που την γνώρισαν. Τελικά όμως η δύση δεν ήταν ο κατάλληλος τόπος για αυτούς και το ήξεραν. Όχι, όσοι άνθρωποι ήθελαν μια καινούργια ψυχή, με γεια τους και χαρά τους. Αυτοί, η Βαλερύ και ο Έρασμος Μέλβιλ, ήθελαν να προχωρήσει η παλιά τους ψυχή σε κάτι ανώτερο. Οπωσδήποτε, δεν είχαν αισθανθεί να πνέει κανένας τέτοιος καινούργιος άνεμος στην ακτή της Καλιφόρνιας. Το αντίθετο μάλιστα.

Έτσι με μειωμένο το παλιό τους κεφάλαιο, γύρισαν, με τον γιό τους στους γονείς της Βαλερύ στην Μασαχουσέτη. Οι γονείς καλωσόρισαν το παιδί, το καημένο το ξενιτεμένο παιδάκι τους. Στη Βαλερύ ήταν λίγο ψυχροί, στον Έρασμο σκέτα παγόβουνα. Μια μέρα η μητέρα της Βαλερύ είπε αποφασιστικά πως ήταν πια καιρός να βρει κι ο Έρασμος κάποια δουλειά για να ζήσει την Βαλερύ με αξιοπρέπεια. Η Βαλερύ, με πολύ ύφος, θύμισε στην μητέρα της το ωραίο διαμέρισμα στον Άρνο, τα θαυμάσια «πράγματα» στην αποθήκη της Νέας Υόρκης και την καταπληκτική ζωή που έκανε με τον Έρασμο. Η μητέρα της Βαλερύ είπε ότι δεν έβρισκε την τωρινή ζωή της κόρης της και τόσο υπέροχη: άστεγοι, με έναν άνδρα αργόσχολο στα σαράντα του, με ένα παιδί που χρειάζεται μόρφωση και ένα αποθεματικό που ολοένα και λιγοστεύει· μάλλον το αντίθετο. Ας πιάσει δουλειά ο Έρασμος σε κανένα πανεπιστήμιο.

«Τι δουλειά; Σε ποιο πανεπιστήμιο;» ρώτησε η Βαλερύ.

«Αυτό μπορεί να βρεθεί, με τις γνωριμίες του πατέρα σου και τα προσόντα του άνδρα σου» απάντησε η μητέρα. Έτσι θα πάρεις όλα τα πολύτιμα «πράγματα» από την αποθήκη και θα φτιάξεις ένα αληθινό όμορφο σπίτι που όλοι στην Αμερική θα είναι πολύ περήφανοι να το επισκεφτούν. Εκεί που είναι τώρα η επίπλωσή σου σου τρώει το εισόδημα και ζείτε σαν τα ποντίκια σε μια τρύπα, χωρίς να μπορείτε να πάτε πουθενά.

Είχε δίκιο. Η Βαλερύ άρχισε να λαχταράει ένα σπίτι με τα «πράγματά» της. Φυσικά, θα μπορούσε να τα πουλήσει για αξιόλογο ποσό. Μα με τίποτε δεν τ' αποφάσιζε. Όλα τα άλλα - θρησκεία, κουλτούρα, ήπειροι, όνειρα- χάνονται. Όμως τα «πράγματα» που είχε με τόσο πάθος μαζέψει με τον Έρασμο, δεν θα τ' αποχωριζόταν με τίποτε. Ήταν κολλημένη επάνω τους.

Ούτε και την ελευθερία τους θα απαρνιόταν ποτέ, αυτή τη γεμάτη, όμορφη ζωή, στην οποία είχαν τόσο πιστέψει. Ο Έρασμος καταριόταν την Αμερική, δεν ήθελε να κερδίσει την ζωή του, τού έλειπε πολύ η Ευρώπη.

Αφήνοντας τον γιο τους στους γονείς της Βαλερύ, οι ιδεαλιστές μας τράβηξαν πάλι για την Ευρώπη. Στη Νέα Υόρκη πλήρωσαν 2 δολάρια και έριξαν μια ματιά στα «πράγματά» τους. Ταξίδεψαν τουριστική θέση -δηλαδή Τρίτη. Το εισόδημα τους ήταν ρώτα λιγότερο από 2000 δολάρια αντί τριών. Πήγαν κατευθείαν στο Παρίσι -το φτηνό Παρίσι.

Αυτή την φορά βρήκαν την Ευρώπη σε πλήρη αποτυχία. «Γυρίσαμε σαν τα σκυλιά στα ξερά τους» είπε ο Έρασμος «μα στο μεταξύ είχαν μπαγιατέψει. Βρήκε πως δεν μπορούσε να αντέξει την Ευρώπη. Του έκανε τα νεύρα συμπαράλια. Αλλά μισούσε το ίδιο και την Αμερική. Όμως η Αμερική ήταν καλύτερη από αυτήν την άθλια, σαρακοφαγωμένη ήπειρο, που στο κάτω-κάτω, δεν ήταν πια φτηνή.

Η Βαλερύ με τα «πράγματα» να της σιγοκαίνε την καρδιά - φλεγόταν να τα πάρει από την αποθήκη, όπου παρέμεναν 3 χρόνια, τρώγοντας από τις 2000 δολάρια- έγραψε στην μητέρα της πως ο Έρασμος θα γύριζε, αν έβρισκε καμιά καλή δουλειά στην Αμερική. Ο Έρασμος, σε μια κρίση απογοήτευσης που έφτανε τα όρια της λύσσας, έκανε ένα γύρο της Ιταλίας μέσα στην φτώχεια, με λειωμένα μανίκια, μισώντας τους πάντες και τα πάντα. Κι όταν βρέθηκε κάποια θέση γι αυτόν στο πανεπιστήμιο του Κλίβελαντ, να διδάξει Γαλλική. Ιταλική και Ισπανική λογοτεχνία, απ την οργή τα μάτια του μίκρυναν, γίνανε δυο χαντρούλες και το μακρύ, παράξενο πρόσωπο του, πιο μυτερό, σαν του αρουραίου.

«Νομίζω πως πρέπει να δεχτείς, αγάπη μου. Δεν σ ενδιαφέρει η Ευρώπη πια. Όπως λες κι εσύ ο ίδιος, έχει ξοφλήσει. Μας δίνουν

σπίτι στο κολέγιο και όπως λέει η μητέρα, έχει αρκετό χώρο για όλα τα πράγματα. Νομίζω πως καλά θα κάνουμε να στείλουμε τηλεγράφημα πως δεχόμαστε».

Την κοίταξε άγρια, σαν στριμωγμένο ποντίκι. Μόνο που τα μουστάκια δεν σάλεуαν στις δύο άκρες της μύτης του.

«Να στείλω τηλεγράφημα;» ρώτησε εκείνη.

«Στείλ' το» μουρμούρισε.

Και βγήκε και το έστειλε.

Είχε αλλάξει. Ήταν πιο ήσυχος, λιγότερο ευερέθιστος. Του είχε φύγει ένα βάρος. Βρισκόταν μέσα στο κλουβί.

Όταν όμως κοίταζε τους κλίβανους του Κλήβελαντ, μεγάλους σας τα απέραντα μαύρα δάση, με τους κόκκινους, καυτούς πίδακες από ορμητικά μέταλλα να αναβλύζουν, τα ανθρωπάκια σα νάνους και όλους εκείνους τους εκπληκτικούς, γιγάντιους θορύβους, είπε στη Βαλερύ:

«Λέγε ότι θέλεις εσύ Βαλερύ, αυτόν είναι το μεγαλύτερο πράγμα που έχει να δείξει ο σύγχρονος κόσμος».

Κι όταν βρέθηκαν πια στο μοντέρνο, μικρό τους σπίτι, στο χώρο του κολλεγίου, στο Πανεπιστήμιο του Κλήβελαντ, κι εκείνα τα αξιοθρήνητα απομεινάρια απ' την Ευρώπη: ο μπουφές από την Μπολόνια, η βιβλιοθήκη της Βενετίας, ο επισκοπικός θρόνος της Ραβένας, τα τραπεζάκια Λουί-Κενζ, οι μπρούτζινες λάμπες της Σιένας, όταν όλα μπήκαν στη θέση τους κι ήταν όλα εκτός τόπου και γι' αυτό πολύ εντυπωσιακά. Κι όταν κάλεσαν κόσμο κι εκείνοι τα κοίταζαν με ανοιχτό το στόμα και ο Έρασμος έκανε την επίδειξη του με τέλεια ευρωπαϊκό ύφος -διατηρώντας όμως πάντα το φιλικό αμερικάνικο τόνο· και η Βαλερύ έγινε μια τέλεια κυρία,

αλλά παρόλα αυτά «προτιμάμε την Αμερική». Τότε ο Έρασμος κοιτάζοντάς την με τα διαπεραστικά, περίεργα μάτια του αρουραίου, είπε:

«Η Ευρώπη είναι η μαγιονέζα, σίγουρα, όμως η Αμερική είναι ο αστακός μας, έτσι;»

Και την κοίταξε. Ήταν στο κλουβί. Όμως είχε ασφάλεια εκεί. Κι εκείνη είχε πια γίνει ο αληθινός εαυτός της. Είχε πια ότι έπρεπε να έχει. Όμως γύρω από την μύτη του τρεμόπαιζε ένα περίεργο, σχολαστικό βλέμμα αγνού σκεπτικιστή. Του άρεσε ωστόσο ο αστακός.

Το μόνο που ζητώ (All I ask)

Το μόνο που ζητώ από μια γυναίκα
είναι να νιώσει τρυφερά για μένα
όταν κτυπήσει η καρδιά μου
τρυφερά γι' αυτήν,
να γεννηθεί ανάμεσά μας ένα απαλό,
απαλό τρεμούλιασμα
σα σιωπηλές καμπάνες.
Είναι το μόνο που ζητώ.
Με κούρασαν οι βίαιες γυναίκες
που απαιτούν ν' αγαπηθούν
δίχως να υπάρχει ίχνος μέσα τους αγάπη.